

เบียดเบียนผู้อื่น เบียดเบียนสัตว์ และทำลายป่าไม้ผู้มีพระคุณของมนุษย์ รวมทั้งสร้างมลพิษและทำลายธรรมชาติ จนเกิดสงครามและภัยพิบัติ และวิกฤติการณ์มากมายขึ้นมาทั่วโลกอย่างเช่นในปัจจุบัน จนสันติภาพของโลกหายไป

อนัตตาคือหัวใจของปัญญา

นิพพิทา แปลว่า ความเบื่อหน่ายด้วยปัญญา ซึ่งความเบื่อหน่ายนี้ หมายถึง ไม่มีทั้งความยินดีและยินร้ายที่เป็นกิเลส ซึ่งความเบื่อหน่ายนี้เอง ที่ทำให้จิตของเรา “ปล่อยวาง” กิเลส ตัณหา และอุปาทานลงได้ แล้วก็ทำให้จิตหลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์ ซึ่งการที่จิตของเราจะเกิดนิพพิทาได้นั้น จิตของเรา จะต้องมีความเข้าใจอย่างแจ่มชัด ถึงความจริงที่ลึกซึ้งสูงสุด ๓ ประการ ของสิ่งที่เรายึดถืออยู่ จิตของเราจึงจะเกิดนิพพิทาขึ้นมาได้ (แม้เพียงชั่วครา)

โดยความจริงที่ลึกซึ้งสูงสุดนี้ก็คือ ความจริงที่เรียกว่า **ไตรลักษณ์** ที่หมายถึง **ลักษณะ ๓ ประการของสิ่งปรุงแต่งทั้งหลาย อันได้แก่**

๑. อนิจจัง หมายถึง ความไม่เที่ยง คือสิ่งปรุงแต่งทั้งหลายนั้น มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (ไม่นิ่ง) หรือมีการเสื่อมสภาพอยู่ตลอดเวลา และไม่ช้าก็เร็วสิ่งปรุงแต่งทั้งหลายก็ต้องแตกสลาย (ใช้กับวัตถุ) หรือดับหายไป (ใช้กับจิต) ไปในที่สุดอย่างแน่นอน (คือไม่เป็นอมตะ)

๒. ทุกขัง หมายถึง ความที่ต้องทนอยู่ คือสิ่งปรุงแต่งทั้งหลายนั้น เมื่อมันยังตั้งอยู่ (คือยังไม่แตกหรือดับไป) มันก็ยังคงทนประคับประคองสภาพการปรุงแต่งของมันเอาไว้ด้วยความยากลำบากอยู่ตลอดเวลา ถ้ามันไม่ทนอยู่เช่นนี้ สภาพการปรุงแต่งของมันก็จะแตกหรือดับหายไปทันที

๓. อนัตตา หมายถึง ความไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริง คือเป็นการบอกให้รู้ว่า สิ่งปรุงแต่งทั้งหลายไม่ใช่อัตตา คือ ถ้าสิ่งใดต้องอาศัยเหตุและปัจจัยมาปรุงแต่งให้เกิดขึ้น และมีความไม่เที่ยง รวมทั้งต้องทนอยู่ สิ่งนั้นไม่ใช่อัตตา หรือไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริง

อวิชชาที่มันก็คือ **สัญชาตญาณ** (สัญชาตญาณ ก็คือ ความรู้ที่เกิดขึ้นมาได้เองตามธรรมชาติโดยที่ไม่มีใครสอน อย่างเช่น สัตว์ที่พอเกิดขึ้นมา มันก็เดินได้เอง โดยที่ไม่มีใครสอน เป็นต้น) **ของจิตหรือของสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายของโลก ที่ทำให้สิ่งที่มีชีวิตที่เกิดขึ้นมาแล้วจะรักตัวเอง เมื่อรักตัวเองมันก็จะพยายามเอาตัวรอด** ซึ่งอวิชชา (หรือหรือความรู้ว่ามีตนเอง) นี้เอง ที่ทำให้เกิดสัญชาตญาณ หรือความรู้ย่อยๆตามมามากอีก เช่น สัญชาตญาณในการกินอาหาร ในการหาอาหาร สัญชาตญาณในการหนีภัย สัญชาตญาณในการสืบพันธุ์ สัญชาตญาณในการรักลูก เลี้ยงลูก เป็นต้น ถ้าสิ่งที่มีชีวิตใด ไม่มีอวิชชาหรือความรู้ว่ามีตนเอง สิ่งที่มีชีวิตนั้นก็จะไม่รักตัวเอง แล้วมันก็จะไม่พยายามเอาตัวรอด แล้วมันก็จะสูญพันธุ์ไปจากโลกทันที

อวิชชาคือต้นเหตุของความทุกข์

อวิชชาหรือความรู้ผิดว่า “ร่างกายและจิตใจนี้คือตัวเรา-ของเรา” นี้เอง ที่เป็นทั้งสิ่งที่ทำให้ทุกชีวิตเกิดขึ้นมาและดำรงอยู่ได้ ไม่สูญพันธุ์ไปจากโลก **รวมทั้งยังเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์เรานี้เกิดความทุกข์แก่จิตใจอีกด้วย** คือถ้าเป็นสิ่งที่มีความมีชีวิต ที่มีสมองไม่พัฒนามาก (คือพวก สัตว์เดรัจฉาน และพืช ที่มีความจำได้ไม่มาก และคิดได้ไม่ละเอียดลึกซึ้ง) มันก็เพียงทำอะไรๆไปตามสัญชาตญาณของมันเท่านั้น คือแค่เพียงเอาตัวรอด หรือไม่ให้ร่างกายเจ็บปวดหรือทรมานเท่านั้น

ส่วนความคิดเรื่องความอยากได้ หรือไม่อยากได้ ที่เกินความจำเป็น หรือความคิดเรื่องความสวยความงาม หรือความแก่ ความตาย ความพลัดพราก หรือความผิดหวัง เป็นต้นนั้น มันจะมีน้อย ดังนั้นแม้สัตว์และพืชมันจะต้องพบกับความอดอยาก หรือความทรมานของร่างกาย หรือความพลัดพราก เป็นต้น ตามธรรมชาติเหมือนคนเรา มันก็ไม่มี ความทุกข์มากเหมือนคนเรา เพราะมันคิดให้เป็นทุกข์มาก ไม่เป็นเหมือนคนเรา

การที่มนุษย์เรานี้เกิดความทุกข์ใจขึ้นมาขึ้น ก็เป็นเพราะสมองของมนุษย์เอง ที่มีการพัฒนามากเกินไป คือทำให้จำสิ่งต่างๆที่รับรู้ได้มาก และมีความคิดที่ละเอียดลึกซึ้งได้